

Arengud *piiripärimuse* ja *piirirahva* suunas?

Folkloristika interdistsiplinaarse piiri-uurimise väljal¹

Tuulikki Kurki

Teesid: Artiklis käsitletakse folkloristikat interdistsiplinaarse piiri-uurimise kontekstis. Tehakse kontseptuaalne eksperiment ja küsitakse, kuidas määratleda folkloristika keskseid termineid *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet* siis, kui neid kasutada kõrvuti piiri-uurimise põhimõistetega *piir* ja *piiriala*. Artiklis kasutataksegi *piiri* ja *piiriala* folkloristika mõistetena, *traditsiooni*, *rahvast* ja *identiteeti* aga analüüsi- ja refleksiivse uurimise vahendina. Käsitlus lähtub väitest, et nn rahvusliku korrastatuse kontekstis (Foucault) näib, nagu ei kuuluks piirialade mitmekesised kultuurivormid ja identiteedid rahvusliku kultuuri ja identiteedi hulka (kuna neid nähakse võõrvormidena) või neid ei tunnustatagi uurimisobjektina. Interdistsiplinaarses piiri-uurimises aga nähakse piirialade segunenud ja pidevalt muutuvaid kultuurivorme, identiteete ja traditsioone spetsiifilise piiripärimuse ja -rahva identiteedi vormina, mida tuleks samuti käsitleda kui folkloristika uurimisobjekte. Piiriala kultuuri- ja identiteedivormi tunnustamine uurimisobjektina pakub võimaluse uuendada folkloristika mõisteid ja meetodeid nii, et need rakenduvad kindla koha ja maa-alaga seostatamatu piiri-üleste ning postnatsionaalsete mõistete ja meetoditena. Artikli allikmaterjaliks on folkloristikat ja piiri-uurimist esindav teaduskirjandus.

Märksõnad: folkloristika, interdistsiplinaarsus, kultuur, piiriuuringud, rahvas, traditsioon

Sissejuhatus

Folkloristikas on pidevalt püütud luua kontakte lähiteadusharudega, näiteks ajaloouurimise, geograafia, antropoloogia ja kirjandusteadusega. Folkloristika kui teadusala koht ning selle mõistete ja meetodite uusmääratlus interdistsiplinaarses keskkonnas ühelt poolt ning folkloristika kohaldamine ühiskondlike ja aktuaalsete ilmingute uurimisega teisalt on samuti teemad, mille üle jätkuvalt arutletakse, kui küsimuseks on teadusharu mõisteline, teoreetiline ja meetodiline kaasajastamine või tulevikuvisionid (Blank & Howard 2013; Oring 2013; Kuutma 2014). Käesolevas artiklis asetatakse folkloristika interdistsip-

linaarsesse piiri-uurimise konteksti ja sellest lähtudes tegeldakse katseliselt mõningate folkloristika mõistete ja uurimisobjektide uuesti määratlemise võimalustega. Artiklis arutletakse ka selle üle, mida folkloristika saaks omakorda pakkuda interdistsiplinaarsele piiri-uurimisele.

Kõnealuses piiri-uurimises viidatakse selle nn kolmandale lainele ehk uurimisviisi uuele tõusule, mis sai alguse 1990. aastatel. Kui piiri-uurimise fookuses on traditsiooniliselt olnud geograafia, siis mainitud kolmanda lainega liikus piiri-uurimine märkimisväärselt ka ühiskonna- ja humanitaarteadustesse (Johnson & Michaelsen 1997; Newman & Paasi 1998; Newman 2007: 30). Vastavalt sellisele arengule on piiri-uurimine muutunud üha interdistsiplinaarsemaks. Uurimisviisi kolmanda laine tulemusena on nii folkloristika kui ka kultuuriantropoloogia koos teiste kultuuriteadustega suurendanud oma kohalolekut piiriuuringute valdkonnas (Paasi 2005; Sidaway 2015). Kultuuriteaduslik huvi piiride, piirialade, sealse elanikkonna ja kultuuri vastu algas siiski juba ammu enne piiri-uurimise kolmandat lainet. Piiri-uurimise arengut kultuuriteadustes on märkimisväärselt mõjutanud 1950.–1960. aastatel tehtud antropoloogia-alased uurimused, milles keskenduti Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko vahelisele piirialale, sealsetele kultuurivormidele ja elanikerühmadele (Alvarez 1995). Ühendriikide piirialadelt levis huvi piirikultuuri uurimise vastu tasahaaval angloameerika maailma ja Euroopasse ning viimasel aastakümnel ka Aasiasse ja Aafrikasse (Wastl-Walter 2011). 1990. ja 2000. aastatel on territoriaalsed ja sümboolsed piirid ning piirialad, piirialade kultuuri tunnusjooned, traditsioonid, kunst, argielu kombed ja identiteedid ning piiriülene liikumine üha märkimisväärselt muutunud folkloristika ja kultuuriteaduste uurimisvaldkonnaks (Schimanski & Wolfe 2007; Vila 2013a; Aldama *et al.* 2014; Kurki *et al.* 2014). Sellegipoolest on folkloristika ja kultuuriteadused osalenud ka varem aruteludes, kus on käsitletud piiri-uurimise mõisteid ja meetodeid (Schimanski & Wolfe 2007; Schimanski 2014).

Käesolevas artiklis esitatud üheks põhiväiteks on, et piiride ja piirialade ning nende elanikkonna asetamine folkloristika uurimiskeskmesse toob kaasa vältimatu vajaduse määratleda folkloristika mõisteid ja uurimisobjekte uuel viisil. Dekonstruksiooni kontseptsioonile vastavalt (Cuddon 1999: 209–210) lähtutakse seisukohast, et piiride ja piirialade asetamine uurimise keskpunkti loob võimaluse ümber mõtestada folkloristika sellised kesksed mõisted nagu *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet*. Ühtlasi tulevad nii enam esile ka neid mõisteid konstrueerivad diskursused ja diskursuste vahelised võimusuhted. Tänu kriitilisele ja dekodeerivale käsitlusviisile on võimalik folkloristika seniseid tõekspidamisi reformida. Artiklis esitatavaks küsimuseks on, millise tähenduse saavad folkloristika kesksed mõisted *traditsioon*, *rahvas* ja *identiteet* siis,

kui neid kasutada koos interdistsiplinaarses kontekstis tuntud piiri ja piiriala mõistetega?² Kuna artikli üldisemal tasandil käsitletakse seda, kuidas uurimustes on piiride erinevusi ja samasusi kontseptualiseeritud ja neile tähendusi antud (diskursiivne sidusus) (Rosaldo 1989; Johnson & Michaelson 1997: 10; Anttonen 2005: 28–29), siis sellest lähtub ka küsimus, kuidas muudab interdistsiplinaarne piiri-uurimine kultuurierinevuste käsitust folkloristikas. Sellest tõukub artikli teine väide: vastavalt sellele, kuidas piirialade traditsioonid ja identiteedivormid esile kerkivad, tulevad esile ka folkloristikas seni tähelepanuta jäänud uurimisobjektid. Näiteks Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko vahelisele piirialale keskenduvas uurimuses kasutatud mõistet *piiripärimus* (*border lore*) saab tänapäeva piiri-uurimise kontekstis mõista varasematest laiemalt. Ühendriikide ja Mehhiko vahelise piiri folkloristlikul uurimisel on termin *piiripärimus* viidanud eelkõige territoriaalsete piirialade suulisele folkloorile, eriti jutupärimusele, mis sisaldab piirialal segunenud kahe või mitme kultuuri jooni (Paredes 1993; Saldívar 2000; Bowles 2015). Siinses artiklis näidatakse, et piiri-uurimise kontekstis võib *piiripärimust* mõista ka avaramalt: piiripärimus on piiriüleselt rakenduv nii suulise kui kirjaliku kultuuri vorm.

Artikli teoreetilise lähtealuse moodustavad kaht tüüpi kirjutised. Esmalt folkloristika mõisteid ja teadusharu arengut käsitlevad refleksiivsed uurimused, mis on tehtud Euroopas ja Ameerikas viimase viieteistkümne aasta jooksul (Ó Giolláin 2000; Briody 2007; Anttonen 2005; Kuutma 2014; Blank & Howard 2013). Tekstide valik tulenes nende uurimuste esiletulevast rollist folkloristika teooria alastes aruteludes. Neid tekste iseloomustab kriitiline hoiak folkloristika varasemate, rahvusliku suunitlusega kontseptsioonide suhtes ja selle suhtes, kuidas väärtustatakse sümboolseid ja territoriaalseid piirialasid, nende alade traditsioone, kultuurijooni ja identiteete. Sellele lisaks on artiklis kasutatud Soome ja Vene piiriäärsetel aladel rahvusromantilises vaimus liikunud rahvaluulekogujate ja -uurijate tekste, mis pärinevad 1830.–1880. aastatest. Artikli teiseks teoreetiliseks allikaks on interdistsiplinaarse piiri-uurimise kolmanda lainega seotud ja sellest innustust saanud 2000. aastatel avaldatud uurimused, milles analüüsitakse piiri-uurimisel kasutatud mõisteid, kusjuures tuuakse esile ka kultuuri ja traditsiooniga seotud aspekte. Need uurimused esindavad geograafiat, ühiskonna- ja kultuuriteadusi (Paasi 2005; Newman 2007; Rosaldo 1989; Canlini 1995; Donnan & Wilson 2001; Bhabha 2007). Lähtudes neist kirjutistest vaadeldakse, kuidas piiriala traditsioone, elanikkonda ja identiteete folkloristikas ja kultuuriteadustes kontseptualiseeritakse. Sel eesmärgil vastandatakse artikli analüüsisosas ühelt poolt nn rahvusliku korrastatuse kontekstis (Malkki 1995: 6; Green 2012: 576) kasutatud varase folkloristika mõisted *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet* ning teiselt poolt interdistsiplinaarse

piiri-uurimise kontekstis (mida siin nimetatakse piiridest ja liikumisest lähtuva korrastatuse kontekstiks) kasutatud ja mõneti erinevalt mõistetud *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet*.

Artikli kokkuvõtvates osades arutletakse selle üle, millised muutused toimuvad folkloristikas määratletud *rahva*, *traditsiooni* ja *identiteediga* interdistsiplinaarse piiri-uurimise kontekstis ja miks folkloristika mõistete toomine piiri-uurimise konteksti on vajalik. Ühtlasi juureldakse selle üle, kuidas folkloristika eripära uurida inimlikku kogemust ja selle esitusi sobituks interdistsiplinaarsesse piiri-uurimisse.

Piiriala elanikkond, traditsioonid ja identiteedid rahvusliku korrastatuse vaatepunktist

Folkloristika kui teadusharu teke oli 19. sajandi Euroopas läbi põimunud rahvuslike pürgimuste ja rahvusideoloogiate elluviimisega. Kui Euroopas ehitati üles rahvusriike, oli folkloristika paljudes maades ühtse rahvuskultuuri ja identiteedi ehitamise teenistuses (Anttonen 2005; Ó Giolláin 2000). Näiteks rahvaluule süstemaatilise kogumise ja uurimise abil kujundati üks olulisemaid rahvusriigi elanikke ühendavaid tegureid (Ó Giolláin 2000: 63–93; Briody 2007; Kuutma 2014; Anttonen 2005). Rahvuskultuure ülesehitavateks aspektideks valiti rahvuslikku ühtsust kujundavad ja rahvuslikke väärtusi toetavad kultuurijooned või traditsioonid, milles nähti peegelduvat kujuneva rahva müütilist ühist minevikku. Kõrvale aga jäeti need vormid, mis ei toetanud rahvuskultuuri, sealhulgas näiteks piirialadele tüüpilised mitmekultuurilised ja -täenduslikud kultuurijooned, mida tajuti võõrana ning mis ei toetanud ühtsuse loomist ega selle aluseks olevaid väärtusi ja ideaale. Ühtlasi ühendati kujuneva rahvuskultuuriga ka piirialade kultuuri- ja identiteedijooned, mis olid valikulised ja mida käsitleti eelmainitud rahvusliku korrastatuse kontekstis, (Malkki 1995: 6; Green 2012: 576), sidudes need kindla territooriumiga. Näiteks Soomes ühendati Soome ja Venemaa vahelise piiriala kultuurijooned ja elanikkond kujuneva rahvusriigi territooriumi ja rahvaga (Anttonen 2005; Kurki 2004). Selle käigus sai piirialadest ja nende elanikerühmadest rahvuskultuuri sümboolne algkodu, rahva muinasaja või nn lapsepõlve mälestusmärk. Teisisõnu, need alad ja inimesed muutusid rahvusromantiliseks imetlusobjektiks (Ó Giolláin 2000: 142–153; Briody 2007: 51–54). Suhtumine sellesse (justkui “rahva seast leitud”) kultuuri oli siiski mitmetähenduslik ja seda saab mitmeti tõlgendada. Näiteks folklorist Pertti Anttoneni (2005: 32) arutluse järgi kujundati moodsa Euroopa loomisel marginaalsetest rühmadest nende kultuuri teatud joonte ning

suulise pärimuse imetlemisega paralleelselt ka moodsad “teised”, kes samal ajal pakkusid eelduse eristada “moodsat meid”.

Ühtsesse rahvuskultuuri sobimatute ja seega tõrjutud kultuurijoonte tõttu võib folkloristliku huvi objektiks olnud geograafilisi piirialasid nende rahvusromantilisest imetlemisest hoolimata ikkagi näha tõrjutud äärealadena. Näiteks Soomes kasutati rahvaluulekogumises ja -uurimises 1830.–1880. aastatel rahvuskultuuri ülesehitamise kontekstis Soome ja Venemaa vahelise piiriala kultuuri iseloomustamiseks sõnu “väärtusetu”, “patune”, “kole”, “hooletusse jäetud”, “kasimata”, mis loomulikult rahvuslikku diskursusesse ei sobinud (Pólen & Sirelius 1904: 33, 63, 73, 84, 92; Borenius 1904: 481). Nii määratleti piirialade kultuuri kui “oma”, “rikkumata” ja “soomeliku” kultuuri vastandit (*ibid.*). Samamoodi kirjeldati ka piirialade elanikke kui soomlastest erinevat, võõra rahva mõjutustega rahvarühma: “inetumad kui mujal”, “kasvult väiksemad kui harilikult Soomes”, lisaks olevat piirialade elanikel ka “omamoodi välimus, iseloom ja muu olemus” (Rothman & Rudbeck 1904: 103). Nii võõrandati piiriala inimesed ja nende identiteet domineerivast kultuurist.

Rahvusliku korrastatuse kontekstis kasutatud folkloristlikud mõisted loovad ja samas hoiavad alal nii “meid” kui ka seda toetavat, väidetavalt traditsioonidel põhinevat terviklikku kooskõlalist kultuuri. Folkloristika mõistetena olid *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet* 1960. aastateni seotud kindla piirkonnaga. Need seostusid näiteks kindla rahvusriigi folklooriga (vt nt nimetused “soome” või “eesti rahvaluule”) või selle riigi elanikkonna rahvusliku identiteediga. Samal ajal muudavad need mõisted aga rahvusliku korrastatusega sobimatuks tõlgendatud kultuurijooned ja traditsioonid (nagu piirialade segunenud ning mitmekesised kultuurivormid ja ka nende esindajad) teisejärguliseks, võõrandavad ja tõrjuvad need eemale. Nii muutuvad piir ja piiriala kultuur ning elanikkond rahvusnarratiivi oluliseks komponendiks, kus piir on rahvuskultuuri ja -identiteedi märgiks ning ilminguks (Donnan & Wilson 2001: 5). “Teisteks” ja “võõraks” peetakse piirialadel identifitseeritud traditsioonide, kultuurijoonte ja identiteetide eripärasid.

Rahvusliku korrastatuse kontekstis jäävad piirialade kultuurijooned, traditsioonid ja elanikerühmad osalt nähtamatuks ja väljapoole teaduslikku käsitlust, üldistavat mõtendust. Kultuuriantropoloog Renato Rosaldo (1989: 196–204) väljendid “ilma kultuurita inimesed” ja “kultuuriselt nähtamatud inimesed” ning antropoloogide Hastings Donnani ja Thomas M. Wilsoni (2001) kasutatud väljend “hargmaised (või piiriülesed) rühmad, kellel ei ole oma kultuuri” viitavad kultuuride nähtavusele ja nähtamatusele nii uurimustes kui ka ühiskonnas üldisemalt. Üks põhjusi, kas kultuuriilmingud ja elanikerühmad on nähtavad või mitte, seisneb teaduslike mõistete võimust lähtuvas meelevaldses kasuta-

mises. Uurimuses kasutatavad mõisted eristavad selle, mida peetakse näiteks ühiskondlikult ja poliitiliselt uurimise vääriliseks, mida võidakse uurida ja teaduslikult üldistada, samuti selle, mis jääb uurimuslikku pimendusse ehk teadmatusse. Näiteks Rosaldo (1989: 30) järgi on klassikalise antropoloogia mõistestik – ja seda võib öelda ka folkloristika mõistesüsteemi kohta (Blank & Howard 2013) – oma ajaloo vältel pööranud pigem tähelepanu kultuuri terviklikkusele kui kultuuride arvukatele ristandvormidele või piirialadele. Sel põhjusel on näiteks osa territoriaalsete ja sümboolsete piirialade kultuurivormidest ja traditsioonidest ning neid esindavatest elanikerühmadest pudenenud “kõige vahele”, jäädes uurimustes määratlematuks ning nähtamatuks.

Pööre territooriumiga seostamatu piiripärimuse ja piirirahva uurimise suunas?

Alates 1960. kuni 1980. aastateni olid nii antropoloogilistes kui ka teistes kultuuriteaduslikes uurimustes kasutatud klassikalised mõisted hajusad ning neid hakati uuesti määratlema (Clifford & Marcus 1986; Rosaldo 1989: 28; Blank & Howard 2013). Kusjuures uuestimääratlemise protsess kestab (Blank & Howard 2013). Üks klassikaliste mõistete hägustumist ja uuestimääratlemist tinginud tegur kultuuriteadustes on olnud ka uurimishuvi laienemine territoriaalsete ja sümboolsete piiride ning piirialade kultuuri, traditsioonide ja identiteetide vastu. Renato Rosaldo järgi: kui enne 1980. aastatel toimunud pöret kesken- duti antropoloogias kultuuriterviku kirjeldamisele, siis 1980. aastate lõpus see muutus (Rosaldo 1989: 45). Lisaks antropoloogiale on ka teistes kultuuri- teadustes ning mitmesugustes kultuuriidentiteeti konstitutsionaliseerivates mäluasutustes, näiteks muuseumid, raamatukogud ja arhiivid, võetud viimastel aastakümnetel oma uurimisobjektiks piirialadele tüüpilised kultuurivormid ja traditsioonid (Innocenti 2014). Sellised kultuurivormid on näiteks hübriidkul- tuurid või ka pärimused, mis on oma loomult rändlevad ega moodusta sidusaid kultuuritervikuid või rahva ajaloo teemalist nn suurt lugu (*ibid.*: 2, 14–16). Sellised kultuurivormid ja rändlevad traditsioonid on näiteks mustlaspärimus, migrantide pärimus (*ibid.*: 14–16). Piiride ja piirialade toomine folkloristika uurimisväljale on varem nähtamatud kultuurivormid ja elanikerühmad esile tõstnud ning loonud sellega pinna uurimisprotsessis kontseptuaalselt arutle- tavale uuele valdkonnale.

Piiri-uurimises vormunud piiri ja piirialade mõisted kujundavad piiriüleste ja piirialadel tegutsevate elanikerühmade ning nende traditsioonide, kultuuri ja identiteediga seotud mõisteid. Piiri-uurimises toimunud piirikäsituse muutused

on märkimisväärselt mõjutanud ka seda, millest lähtudes võidakse *rahvast, traditsiooni ja identiteeti* näha näiteks folkloristikas ja kultuuriteadustes.

Geograafias ja folkloristikas on piiri tavaliselt mõistetud kui eraldusjoont, mis lahutab teineteisest näiteks kahte riiki, valitsusala või kultuuripiirkonda (Newman 2007: 29–30; Kurki 2014). Piiri käsitlemine kas enam või vähem selge ja läbiva eraldusjoonena on eriti võimendunud rahvusriikide loomise ja rahvuslike diskursuste kontekstis, sest piiridel on siin poliitilise tähenduse kõrval ka märkimisväärne sümboolne tähendus. Viimase aastakümne piiri-uurimises on piire püütud teaduslikult üldistada ka uute metafooride abil, näiteks mõiste *borderscape* kui kõige vahel olev, samuti esitluste (*performance*) abil (Brambilla 2015; Giudice & Giubilaro 2015). Metafoorid rõhutavad inimeste kogemusi ja piiri kultuurilist konstrueeritust ning viitavad sellele, kuidas inimesed mõtestavad piiri, et mõista piiri määratlemisega seotud territoriaalsuse ja geopoliitilisuse tagamaid. Selle taustana tuleb näha piiride olemuse totaalset muutumist mh Euroopa Liidu loomise³, üleilmse liikumise plahvatusliku kasvu ja terrorismiohu suurenemise tõttu. Ühtlasi on piire kirjeldavad mõisted semantiliselt täpsustunud. On räägitud näiteks pehmetest ja kõvadest piiridest (Johnson & Michaelsen 1997: 1). “Pehmed piirid” viitavad näiteks mitmesuguste diskursustena tekitatud ja alalhoitavatele piiridele, “kõvad piirid” viitavad seevastu füüsilistele piiridele – nagu piiril olevad piirijooned ja -märgid (*ibid.*). Piiride territoriaalse ulatuse kõrval on viimase aja piiri-uurimises esile kerkinud ja võimendunud metafoorsed ja sümboolsed piirid ja piirialad, nagu näiteks kultuuride, keelte, identiteetide ja sugupoolte piirid ja piirialad (Donnan & Wilson 2001: 16). Viimase aja uurimustes on piire teaduslikult üldistatud üha enam kui mittemateriaalseid entiteete või olemeid, näiteks kui kohtumis- ja läbirääkimisalasid (Hicks 1991; Donnan & Wilson 2001), kõikjal ligiduses olevaid, pidevalt liikuvaid diskursiivseid kohti ning võimu tekitatud vahendeid (Brunet-Jailly 2011; Konrad & Nicol 2011; Salter 2012). Ühe selliseid näiteid piiri uueks mõtestamiseks pakub kunstivaldkond. Kunstiga seotud valdkondade koostöös moodustub keskkond, kus kunsti loojatel ja kasutajatel-tarbijatel on võimalus kaasa rääkida piiride ning nende mitmekihilisuse ja tähenduste kujunemises (Giudice & Giubilaro 2015).

Piiride ja piirialadega seotud teadusliku käsituse muutumine on kaasa toonud muutused ka *rahva, traditsiooni, kultuuri ja identiteedi* määratlemises, seda nii kultuuriteadustes kui ka folkloristikas. Mõisteid, mis on loodud varem mõistemääratluste vahele jäänud nähtuste märkimiseks (nt piirialadel olevate elanikerühmade, kultuurijoonte ja traditsioonide tähistamiseks), on nt kolmas ruum (*third space*, Bhabha 2007), hübriid (*hybrid*, Canclini 1995; Bhabha 2007), piirikultuur (*border culture*, Konrad & Nicol 2011; Donnan & Wilson 2001;

Vila 2013a), piiripärimus (*borderlore*, www.southwestfolklife.org) ja rändlev pärimus (*migrating heritage*, Innocenti 2014). Nii piiri-uurimise kui ka kompaktse kultuuri osadeks jagamise kontekstis ilmnevad piiriga seotud piirialade traditsioonid ja kultuurijooned, mida iseloomustab nende kujunemine pidevas ringlusolukorras ja eristumine domineerivast kultuurist. Need kujunevad näiteks hübriidideks, kolmanda ruumi tekitatud ühendeiks, või võimenduvad omalaadseteks traditsioonide, piirikultuuri ja -identiteedi vormideks. Näiteks Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko piirialal elavad inimesed tõdevad, et neil on omalaadne dünaamiline, pidevas rändlevuses olev muusikakultuur, aga ka kirjanduse, kunsti, eluviisiga seotud traditsioonid, mille lähteid on mõjutanud nii mehhiko kui ühendriikide kultuur ja ajalugu (Romo 1987: 480). Sellistel puhkudel ei ilmne piirid enam üksnes hegemoonse kultuuri ja võimu määratletuna – nagu kahe kultuuri kokkupõrkealad, domineeriva kultuuri äärealad või selle juurde sobimatud jooned –, vaid neid võib näha valitseva kultuuri ja identiteedimääratluse vastu asetuvate vormidena (Aldama *et al.* 2014; Vila 2013a). Ka piiriala-identiteetid võivad muutuda vastavalt kohakonteksti ja omavaheliste suhete muutumistele (*ibid.*). Teisalt hoitakse uurimustes endistiivi käibel ka selliseid käsitusi (nagu Konrad & Nicol 2011), mille järgi piirikultuur kujuneb piirialadel kohtuvate rahvuskultuuride ja samal ajal ka üleilmastumisest tulenevate mõjude koostöö tulemusel.

Mida enam piiri ja liikumisega seotud rahva, traditsiooni ja identiteedi mõisted muudavad nähtavaks varem uurimistöös varju jäänud ilmingud, seda enam asetuvad kriitilisse valgusse nii kultuuri terviklikkusest lähtuv vaade kui ka rahvusidentiteedi domineerimine. Homi Bhabha kirjeldatud kolmanda ruumi mõiste on piiri-uurimises üks rakendatavaid kontseptsioone, mis paneb proovile käsitluse kultuurist kui ühtlustavast ja sarnastavast jõust ning kultuuri sellisest olemusest, mida saab põhjendada minevikust tänapäeva liikuvate traditsioonidega (Bhabha 2007: 54). Kolmas ruum on kultuuride vahel asuv üleminekuruum, kus mitmest kultuurist pärit mõjutused küll põimuvad, kuid neid kultuurijooni ei saa taandada kultuurimõjude lätetele (Bhabha 2007: 54–56). Kolmas ruum tekib hübriidruumina, mille piirid on jätkuvalt arutelu aineks ja kus on kattuvaid alasid. Kolmandat ruumi saab vaadelda ka uudsete hübriidide, s.o mingi piirkonnaga seostamatute kultuurivormide ja postkolonialistlike identiteetide (nagu nt rände-identiteet) määratlemise alusena (Kuortti & Nyman 2007: 8). Nii kujunevad kultuuridest ja neist lähtuvatest identiteetidest (Gilles Deleuze ja Felix Guattari sõnutsi) mitte-territoriaalsed, regionaalselt piiri-ülesed identiteetid (Hicks 1991; Johnson & Michaelsen 1997).

Kolmanda ruumi ja hübriidvormi äratundmise ja teoreetilise mõtestamise taustal ei näi väited ühe või teise kultuuri algupärasusest või ehedusest vett pidavat (Bhabha 2007: 55). Kirjandusteadlased Joel Kuortti ja Jopi Nyman

(2007: 1) näevad Bhabha hübriidi kontseptsiooni kriitilist tähendust just selles, et see võimaldab vaidlustada loomulike ja täiuslikena esitletud ilminguid, nagu näiteks algupärane rahvuslik kultuur või identiteet. Algupärasuse või eheduse vaidlustamisega seoses teisenevad näiteks kultuuri ja identiteedi hübriidvormid; märgid, mis seni seostusid kolonialismiga, saavad uues kontekstis vabanemise ja mõjuvõimu märkideks (Bhabha 2007: 56). Homi Bhabha arutlusele toetudes määratleb kultuuriuurija Ian M. Clothier (2005) hübriidkultuurid hegemoonsete kultuuride vastu asetuvateks kultuurivormideks.

Hübriidi ja kolmanda ruumi kontseptsioonist lähtudes võib piirialadel ilmnevate kultuurijoonte eripäradele anda tähendusi varasemast erineval viisil. Siiski on oluline tähele panna, et kultuurierinevustele tähenduse andmisel-omistamisel tekib alati võimu kasutamise küsimus, sest näiteks piirialade rahvastiku identiteedimääratlused tuginevad alati kultuurierinevuste väärtustamisele ja küsimusele, kellel on voli neile tähendust anda või omistada (Vila 2013b: 327). Piiri-uurimise edenemisel on ilmnenu, et piiriala kultuuri ja identiteetide ning kultuurierinevuste väärtustamise viisid on muutunud mitmekesisemaks nii ühiskondlikult kui ka uurimuslikult kultuuriteadustes ja folkloristikas. Piiriala kultuurijooni ja identiteete määratlevad üha enamad piirialast endast esile kerkivad heterogeensed ja vastuoksuslikud hääled ning väljastpoolt piirialale suunatud ja seda defineerivad diskursused.

Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko vahelist piiriala uurinud Josiah Heymani (2012) järgi on piirialade kultuurivorme ja identiteete puudutanud debatt käsitlenud eelkõige seda, kas piirikultuurid ja piirialade identiteetid on hübriidid, segunenud vormid, või on nad omalaadsed, eriliste, piirialale tüüpiliste kultuuride ja identiteetide vormid. Kultuuriantropoloogid Johnson ja Michaelsen (1997: 10) väidavad, et antropoloogilises, sotsioloogilises ja etnograafilises uurimistöös tuleks piiridel kultuuride olemasolu kirjeldamisel jätta ära sellised kultuuri (inglisekeelsed) eesliited nagu *inter-*, *trans-*, *bi-* ja *cross-*. Johnsoni ja Michaelseni (*ibid.*) järgi on kultuuripiirid ennekõike mentaalsed ja diskursiivsed, ning seepärast on võimatu kirjeldada üksikut kultuuri ja selle piiride ületamist. Nende autorite seisukoha järgi tekivad piirialade kultuurid omalaadsete vormidena. Ka Ameerika Ühendriikide ja Mehhiko vahelist piiriala uurinud sotsioloogi Pablo Vila (2013b: 329–330) väitel hoiavad mitmed piiri-uurimused käibel mõtet, et piirialal on oma ja ainulaadne kultuur, mis kujundab üldist (piirialale tüüpilist) identiteeti. Sageli iseloomustatakse seda kui valitsevatele identiteedimääratlustele vastanduvat hübriididentiteeti. Samas on Vila (2013b: 328) siiski kritiseerinud ideed, et hübriididentiteeti mõistetakse kui ainuomast piiri-identiteeti, sest sel juhul eitatakse teisi võimalikke piiriala identiteedi ilmnemisviise ning eiratakse erinevuste väärtustamise teisi mooduseid. Ka Hastings Donnan ja Thomas M. Wilson (2001: 13) toovad esile,

et hoolimata tähelepanu juhtimisest kultuuride ja identiteetide sõltumatusele territooriumist, kujunevad teatud rühmade kultuurid ja identiteedid jätkuvalt määratletud maa-alal ja territoriaalselt piiritletuna.

Uued võimalused rahvaluule-uurimises

Folkloristika vaatepunktist tulevad eelkirjeldatud mõttekäike jälgides esile huvipakkuvad küsimused. Kas piirialade traditsioone on võimalik tuvastada ja määratleda? Eeldavad ju traditsioonid järjepidevuse, jätkuvuse olemasolu, ent piirialad on kujunenud pigem muutuste kaudu ja neid iseloomustab kultuuri koostisosade paljusus? Kas on võimalik eristada omalaadset pärandit viljelevat nn piirirahvast? Piiriala traditsioonide ja elanikerühmade määratlemine folkloristika uurimisobjektina tähendab rahvusliku korrastatuse kontseptsioonist lähtuva käsitlusviisi hülgamist ning uurimisfookuse suunamist piirile ja piirialale, lähtudes piiri- ja piirialaga seotud (“piirist ja liikumisest lähtuva korrastatuse”) kontseptsioonist. Selles kontekstis muutuvad huvipakkuvaks ka küsimused, kes vaatleb piiriala kultuurijooni ja rahvastiku identiteete ning annab neile tähendusi; milline on piiri-uurimise koht nende tähenduste sõnas-tamisel või esiletoomisel.

Kuigi rahvuskultuurid ja -identiteedid on juba aastakümneid tagasi kuulutatud kujuteldavateks kollektiivsusevormideks ja konstruktsioonideks (Anderson 1983), ei ole kadunud inimeste vajadus luua järjepidevust ja ühtekuuluvust. Folkloristide Trevor Blanki ja Robert Howardi (2013: 10) väitel jätkuvad traditsioonid ka tulevikus, sest inimestel on vajadus luua olnu, oleva ja tuleva vahele kollektiivsust ja järjepidevust. *Traditsioon* toimib ühe keskse kollektiivsust ja jätkuvust loova mõistena ka liikumises olevatel, hübriidsetel ja kultuuriliselt mitmekihilistel piirialadel.

Piiri-uurimise kontekstis ja eespool kirjeldatud teoreetilistele üldistustele tuginedes on mõisted *piiripärimus* ja *piirirahvas* folkloristikas täiesti mõeldavad. Lisaks varem esitatud piiripärimuse määratlusele mõistetakse siinses artiklis piiripärimust nii kindla maa-alaga seotuna kui ka mitteseotuna, mitte-territoriaalse pärimusena, mida võib võtta aluseks ka piiriala elanikkonna identiteedi määratlemisel. Ühelt poolt on piiripärimusele omane seotus teatud kindla piirialaga, sest piiritradsioonid on sageli kujunenud vastava piiriala omalaadse, komplitseeritud ajaloolise arengu mõjuväljas. Näiteks Soome ja Vene piiriala Karjalas on riigipiiri mitmeid kordi muudetud. Piiri nihutamised ja uuesti määratlemised on jätnud oma jälje selle piirkonna kultuuri ja identiteedi kujunemisse: neid on ajaloo vältel järgemööda kujundanud suhted

nii Venemaa, Rootsi kui ka Soomega. Piirialal võivad olla näiteks omanäolised muusika-, kirjandus- ja kujutava kunsti traditsioonid ning eluviis, mis saab ainest mõlemal pool piiri olevate riikide ajaloost ja kultuurist (Romo 1987: 479–480). Teisalt võib aga väita, et piiripärimusele on omane selle seostamatus kindla kohaga. Siis on piiripärimuse tuumaks globaalne piiri tunnetamine, üle piiri liikumise kogemus, eikuhugi kuulumise ja kõige vahel olemise kogemus, mida vahendatakse kultuuri- ja identiteediloomes. Piiripärimust ja -traditsioone esindavad näiteks piiriala elanike suuline jutupärimus, mis ei toeta riiklikku keelilise, kultuurilisuse või ajaloo ühtsuse kontseptsiooni, kuid neelab endasse mitmeid piirialal kokkupuutuvaid keeli ja mis võivadki olla riiklike identiteetide ja kultuuride vastu suunatud (Romo 1987: 485–489). Piiriala suuline pärimus võib näiteks sisaldada lugusid võimukultuuri suhtes äärealal elavate inimeste vastu suunatud vägivallast, rõhumisest ja konfliktidest (Romo 1987: 485–489; Saldívar 2000: 192). Piiri ja piirialaga seotud kogemusi vahendatakse eri mas- siteabevahendites sõnaliste, pildiliste, auditivsete ja kinesteetiliste esitluste abil.⁴ Nii näiteks on piiride ja piirialade kontekstis võimalik identifitseerida varem rahvuskultuuridest kõrvale jäänud elemendid ja kultuurijooned ja käsitleda neid kui piiripärimust, piirtraditsiooni või piirikultuurile omaseid jooni, teisisõnu piirikogemuse esitust.

Võib eeldada, et piiripärimust loob rühm inimesi, keda ühendab piiriko- gemuse olemasolu. Piiripärimust viljelevat rühma võib nimetada katseliselt piirirahvaks, sest folkloristikas määratletakse *rahvas* sageli “inimrühmaks, kellel on vähemalt üks ühine nimetaja” (Blank & Howard 2013: 3–4). Blanki ja Howardi (*ibid.*) väitel ei ole vahet, mis see nimetaja on – see võib olla amet, keel, usk – tähtis on see, et kõnealune rühm on loonud traditsiooni, mida ta omaks peab. *Piirirahvast* võib siis ühelt poolt mõista kui traditsiooniliselt territoriaalsete piirialadega seotud rahvast, ent teisalt võidakse seda mõista ka kui territoriaalsete piiride ülest ning kindla territooriumiga seostamatut rühma, mille liikmeid ühendab samalaadne piiri- ja liikumise kogemus ning sellest jutustamine. Sel juhul võib *piirirahvas* hõlmata erinevatel piirialadel elavaid rühmi üle kogu maailma.

Kuna piirirahvas on vähemalt osaliselt liikuv ning vaba kohaseostest, ja vastavalt sellele on ka piiripärimus liikuv ja koha külge kinnistumatu, siis vahendatakse piiripärimust selliste kommunikatsioonikanalite kaudu, mida ei iseloomusta paikkondlikkus ja mis ületavad territoriaalseid, sotsiaalseid ja kultuurilisi piire. Folklorist Tok Thompsoni (2013: 169) järgi võibki nüüdis- folkloori vormide uurimisel rääkida kohast sõltumatust virtuaalruumist (*hy- perspace*), kus võivad hakata kujunema traditsioonid. Thompsoni (*ibid.*) järgi paneb virtuaalruum proovile üldiselt siiani valitsenud idee, mille järgi geograa-

fliselt samalaadsed alad on need, kus inimesed saavad viljeleda samalaadseid traditsioone. Säärasele mõttele viitab kultuuriuurija Perla Innocenti (2014: 2) mõiste “rändav traditsioon e pärimus”. Rändava traditsiooni mõiste kirjeldab üleminekut rahvuslike traditsioonide juurest liikumisest lähtuvate rändlevate traditsioonide juurde (*migrating heritage*) (*ibid.*). Thompsoni (2013: 169) väitel võib rääkida ka hüperkosmose näitel riiklikke määratlusi ületavate postnatsionaalsete identiteetide tekkest: see on rahvusülestest identiteetide käsitusest samm edasi (*ibid.*). *Virtuaalne ja rändlev pärimus* võivad olla mõisted, mis sobivad kirjeldama ka siinses artiklis käsitletud piiripärimust. Piiripärimuse (mis põhineb mitmete territoriaalsete ja sümbolsete piiride koosmõjul) võib kujutada virtuaalsesse keskkonda, mille kaudu omakorda võiksid ka piirirahva identiteetid selgemini esile tulla.

Kokkuvõte

Folkloristika asetamine interdistsiplinaarse piiri-uurimise konteksti sunnib folkloristika keskseid mõisteid uuesti üle vaatama. Interdistsiplinaarses kontekstis liiguvad mõisted *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet* territoriaalsuse piirangutest välja (kinnistumata paikkonna külge), suundudes piiride ja liikumisega seotud määratluste poole. Selles artiklis olid interdistsiplinaarse piiri-uurimise kontekstist võetud mõisted *piir* ja *piiriala* vahendiks, et folkloristikas dekonstrueerida ja uuesti määratleda *rahvast*, *traditsiooni* ja *identiteeti*.

Piiri ja piiriala kontekstides avalduvad *rahvas*, *traditsioon* ja *identiteet* liikuvatena, hübriidsetena ja osalt kindla maa-ala külge kinnistumatutena. Neid võib mõtestada kas siis omalaadsete piiriala kultuuridena või ka hegemoonsetele kultuuridele ja identiteetidele vastanduvate vormide või komplitseeritud hübriidvormidena. Piirtraditsioonide, -rahva ja identiteetide määratlemine territooriumi-vabaks ja postnatsionaalseks sunnib folkloristikat vormima ka oma meetodeid nii, et neis ei võeta analüüsi- ja uurimise lähtekohaks paikkondlikkust või näiteks rahvusriiki ja selle piire. Viimastel aastatel ühiskonna- ja humanitaarteadustes tugevnenud nn metodoloogilise rahvuslikkuse kriitika ongi seadnud kahtluse alla kitsalt rahvusriigiga seotud vaatenurgad, mis määratlevad uurimustes riike *loomulike* analüüsiühikutena (Amelina *et al.* 2012: 2–3). Selle asemel on rakendatud kriitilist uurimisviisi, kus püütakse kasutusele võtta territooriumist sõltumatud kontseptsioonid, teooriad ja meetodid.

On ilmne, et piiri-uurimise kontekst sunnib folkloristikat kriitiliselt läbi vaatama oma kontseptsioonid ja meetodid. Kuid mida on folkloristikal anda interdistsiplinaarsesse piiri-uurimisse? Viimase aja piiri-uurimises on inimeste

ja kultuuriga seotud aspektid saanud varasemast rohkem tähelepanu ning on otsitud uusi piiri ja piirialade teadusliku mõtestamise viise (Brunet-Jailly 2005; 2011; Johnson *et al.* 2011; Parker & Vaughn-Williams *et al.* 2009; Paasi 2011). Folkloristika panus piiri-uurimisse võiks olla see, et folkloristlik uurimisviis võimaldab kindlaks teha piiri, piirialade ja liikumisega seotud põhilised inimlikud kogemused, mida saaks käsitleda kui folkloristlikku uurimisobjekti. Sõnalised, pildilised, visuaalsed ja kinesteetilised esitlused on (kirjanduse ja kunsti kõrval) sellised inimliku eneseväljenduse alad, mille abil saab piiride, piirialade ja liikumise kultuurilisi ja inimlikke tahke uurimistöös käsitleda. Need toovad esile selliseid piiride, piirialade ja liikuvuse tähendusi, mis muudes argioludes või -vestluses ei pruugi tingimata ilmsiks tulla. Piiripärimuse ja piirikogemust omava pärimusrühma uurimine võib aidata sügavamalt mõista piiride ja liikumisega seotud protsesse, kultuurijooni ja identiteete. See arusaamine võib seostuda teatud piirialaga, ent see võib olla ka piiriülene, globaalne mõistmine.

Kommentaariid

- ¹ Artikkel on seotud Soome Akadeemia rahastatava uurimisprojektiga “Traumatized Borders: Reviving subversive narratives of b/order, and Other” (SA 297533).
- ² Parafraaseerides folklorist Diarmuid Ó Giolláini (2000: 71): *traditsioon* viitab selles artiklis kultuuri piirjoontele, *kultuur* omalt poolt viitab aga kultuurijoonte korrastatud ja väärtustatud tervikule. Selliselt määratletuna võib *korrastatud traditsiooni* mõista kui *kultuuri* sünonüümi (*ibid.*).
- ³ Seoses Euroopa Liidu loomise ja üleilmse liikuvuse lisandumisega on räägitud piiride avanemisest ja avatud piiridest. Viimastel aastatel üleilmselt lisandunud terrorismioht ja aastal 2014 Euroopa piiridel lahvatanud pagulaskriis on omalt poolt käivitanud piiride taassulgemisprotsessid. Näiteks üks Euroopa Liidu kesketest põhimõtetest – vaba liikumine – on seotud poliitilistes aruteludes küsimärgi alla.
- ⁴ Juba 1960. aastatel määratles ameerika folklorist Dan Ben-Amos folkloori kommunikatsiooniprotsessi nii: “sarnaselt kunstilise protsessiga võib folkloori leida ükskõik millises teavitusviisis, muusikast, visuaalkunstist, liikumisest ja draamast: folkloor on väikeste rühmade kommunikatsioon” (Ben-Amos 1971: 13; Blank & Howard 2013: 4).

Kirjandus

- Aldama, Arturo J. & Sandoval, Chela & García, Peter J. (toim) 2014. *Performing the US Latina and Latino Borderlands*. Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.
- Alvarez, Robert R. Jr. 1995. The Mexican-US Border: The Making of an Anthropology of Borderlands. *Annual Review of Anthropology* 24, lk 447–470 (doi: 10.1146/annurev.an.24.100195.002311).
- Amelina, Anna & Faist, Thomas & Glick-Schiller, Nina & Nergiz, Devrimsel Deniz 2012. Methodological Predicaments of Cross-Border Studies. Amelina, Anna & Nergiz, Devrimsel D. & Faist, Thomas & Glick-Schiller, Nina (toim). *Beyond Methodological Nationalism. Research Methodologies for Cross-Border Studies*. Abingdon, New York: Routledge, Taylor & Francis, lk 1–21.
- Anderson, Benedict 1983. *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London, New York: Verso.
- Anttonen, Pertti 2005. *Tradition through Modernity. Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scholarship*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ben-Amos, Dan 1971. Toward a Definition of Folklore in Context. *Journal of American Folklore* 84, lk 3–15 (doi: 10.2307/539729).
- Bhabha, Homi 2007. *The Location of Culture*. London, New York: Routledge.
- Blank, Trevor & Howard, Robert Glenn 2013. Introduction. Blank, Trevor & Howard, Robert Glenn (toim). *Tradition in the Twenty-First Century: Locating the Role of the Past in the Present*. Boulder: University Press of Colorado, lk 2–21.
- Borenus, Axel August 1904. A. A. Boreniuksen kertomus v. 1872 Venäjän Karjalaan tehdystä runonkeruumatkasta. Niemi, Aukusti Robert (toim). *Runonkeräjäjemme matkakertomuksia 1830-luvulta 1880-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, lk 472–491.
- Bowles, David 2015. *Border Lore. Folktales and Legends of South Texas*. Beaumont: Lamar University Press.
- Brambilla, Chiara 2015. Exploring the Critical Potential of the Borderscapes Concept. *Geopolitics* 20 (1), lk 14–34 (doi: 10.1080/14650045.2014.88456).
- Briody, Mícheál 2007. *The Irish Folklore Commission 1935–1970*. Studia Fennica Folkloristica 17. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Brunet-Jailly, Emmanuel 2005. Theorizing Borders: An Interdisciplinary Perspective. *Geopolitics* 10 (4), lk 633–639 (doi: 10.1080/14650040500318449).
- Brunet-Jailly, Emmanuel 2011. Special Section: Borders, Borderlands and Theory: An Introduction. *Geopolitics* 16 (1), lk 1–6 (doi: 10.1080/14650045.2010.493765).
- Canclini, García Néstor 1995. *Hybrid Cultures. Strategies for Entering and Leaving Modernity*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Clifford, James & Marcus, George E. (toim) 1986. *Writing Culture. The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.

- Clothier, Ian M. 2005. Created Identities: Hybrid Cultures and the Internet. *Convergence*. November, 11 (4), lk 44–59 (doi: 10.1177//1354856505061053).
- Cuddon, J. A. 1999. *Dictionary of Literary Terms & Literary Theory*. London, New York: Penguin Books.
- Donnan, Hastings & Wilson, Thomas M. 2001. *Borders. Frontiers of Identity, Nation and State*. Oxford, New York: Berg.
- Giudice, Cristina & Giubilaro, Chiara 2015. Re-Imagining the Border: Border Art as a Space of Critical Imagination and Creative Resistance. *Geopolitics* 20 (1) (doi: 10.1080/14650045.2014.896791).
- Green, Sarah 2012. A Sense of Border. Wilson, Thomas M. & Donnan, Hastings (toim). *A Companion to Border Studies*. Blackwell Companions to Anthropology. Malden, Oxford: Wiley-Blackwell Publishing, lk 573–592.
- Heyman, McC. Josiah 2012. Culture Theory and the US-Mexico Border. Wilson, Thomas M & Donnan, Hastings (toim). *A Companion to border studies*. Blackwell Companions to Anthropology. Malden, Oxford: Wiley-Blackwell Publishing, lk 48–65.
- Hicks, Emily 1991. *Border Writing: The Multidimensional Text*. Minneapolis & Oxford: University of Minnesota Press.
- Innocenti, Perla 2014. Introduction Migrating Heritage – Experiences of Networks and Cultural Dialogue in Europe. Innocenti, Perla (toim). *Migrating Heritage. Experiences of Cultural Networks and Cultural Dialogue in Europe*. Farnham: Ashgate.
- Johnson, Corey *et al.* 2011 = Johnson, Corey & Jones, Reece & Paasi, Anssi & Amoore, Louise & Mountz, Alison & Salter, Mark & Rumford, Chris. Interventions on rethinking ‘the border’ in border studies. *Political Geography* 30, lk 61–69 (doi: 10.1016/j.polgeo.2011.01.002).
- Johnson, David E. & Michaelsen, Scott 1997. Border Secrets: An Introduction. Johnson, David E. & Michaelsen, Scott (toim). *Border Theory. The Limits of Cultural Politics*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, lk 1–39.
- Konrad, Victor & Nicol, Heather N. 2011. Border Culture, the Boundary between Canada and the United States of America, and the Advancement of Borderland Theory. *Geopolitics* 16 (1), lk 70–90 (doi: 10.1080/14650045.2010.493773).
- Kuortti, Joel & Nyman, Jopi 2007. Introduction: Hybridity Today. Kuortti, Joel & Nyman, Jopi (toim). *Reconstructing Hybridity*. Post-Colonial Studies in Transition. Amsterdam: Rodopi, lk 1–18.
- Kurki, Tuulikki (toim) 2004. *Kansanrunousarkisto, lukijat ja tulkinnat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kurki, Tuulikki 2014. Borders from the Cultural Point of View. Introduction to Writing at Borders. Kurki, Tuulikki & Kaskinen, Saija & Laurén, Kirsi & Ristolainen, Mari (toim). *Writing at Borders. Culture Unbound. Journal of Current Cultural Research* 6, lk 1055–1070 (<http://www.cultureunbound.ep.liu.se/v6/a59/cu14v6a59.pdf> – 4. oktoober 2016).

Kurki, Tuulikki *et al.* (toim) 2014 = Kurki, Tuulikki & Kaskinen, Saija & Laurén, Kirsi & Ristolainen, Mari (toim). *Writing at Borders. Culture Unbound. Journal of Current Cultural Research* 6 (doi: 10.3384/cu.2000.1525.1466).

Kuutma, Kristin 2014. From the construction of concepts to knowledge production: the interdisciplinarity of folkloristics. Lang, Valter & Kull, Kalevi (toim). *Estonian Approaches to Culture Theory. Approaches to the Culture Theory 4*. Tartu: University of Tartu Press, lk 308–328.

Malkki, Liisa 1995. *Purity and Exile: Violence, Memory, and National Cosmology among Hutu Refugees in Tanzania*. Chicago & London: University of Chicago Press.

Newman, David 2007. The Lines that Continue to Separate Us: Borders in Our “Borderless” World. Schimanski, Johan & Wolfe, Stephen (toim). *Border Poetics De-limited*. Hannover: Wehrhahn, lk 27–58.

Newman, David & Paasi, Anssi 1998. Fences and neighbours in the postmodern world: boundary narratives in political geography. *Progress in Human Geography* 22 (2), lk 186–207 (doi: 10.1191/030913298666039113).

Ó Giolláin, Diarmuid 2000. *Locating Irish Folklore. Tradition, Modernity, Identity*. Cork: Cork University Press.

Oring, Elliot 2013. Thinking through Tradition. Blank, Trevor & Howard, Robert Glenn (toim). *Tradition in the Twenty-First Century: Locating the Role of the Past in the Present*. Boulder: University Press of Colorado, lk 22–48.

Paasi, Anssi 2005. Generations and the ‘Development’ of Border Studies. *Geopolitics* 10 (4), lk 663–671 (doi: 10.1080/14650040500318563).

Paasi, Anssi 2011. ‘A Border Theory’: An Unattainable Dream or a Realistic Aim for Border Scholars? Wastl-Walter, Doris (toim). *The Ashgate Research Companion to Border Studies*. Farnham: Ashgate, lk 11–31.

Paredes, Américo (toim) 1993. *Folklore and Culture on the Texas-Mexican Border*. Austin: University of Texas.

Parker, Noel & Vaughn-Williams, Nick *et al.* 2009. Postscript: Ongoing research. Lines in the Sand? Towards an Agenda for Critical Border Studies. *Geopolitics* 14 (3), lk 582–587 (doi: 10.1080/14650040903081297).

Pólen & Sirelius 1904 = F. Pólenin ja S. Sireliuksen matkalta Savossa ja Suomen Karjalassa v. 1847. Niemi, Aukusti Robert (toim). *Runonkerääjimmme matkakertomuksia 1830-luvulta 1880-luvulle*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 109. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, lk 16–78.

Rosaldo, Renato 1989. *Culture and Truth. The Remaking of Social Analysis*. Boston: Beacon Press.

Romo, Ricardo 1987. Border Culture: Intermixing Along the U.S.-Mexico Border. *The World & I*. May, lk 479–493.

Rothman & Rudbeck 1904 = A. Rothmanin ja E. Rudbeckin kertomus satujen keruusta Pohjois-Hämeessä v. 1850. Niemi, Aukusti Robert (toim). *Runonkerääjämme matkakertomuksia 1830-luvulta 1880-luvulle*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 109. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, lk 81–114.

Saldívar, José David 2000. The Location of Americo Paredes's Border Thinking. Interview. *Nepantla: Views from South* 1 (1), lk 191–195.

Salter, Mark B. 2012. Theory of the /: The Suture and Critical Border Studies. *Geopolitics* 17 (4), lk 734–755 (doi: 10.1080/14650045.2012.660580).

Schimanski, Johan & Wolfe, Stephen (toim) 2007. *Border Poetics De-limited*. Werhahn Verlag: Hannover.

Schimanski, Johan 2014. Border Aesthetics and Cultural Distancing in the Norwegian-Russian Borderscape. *Geopolitics* 20 (1), lk 35–55 (doi: 10.1080/14650045.2014.884562).

Sidaway, James D. 2015. Mapping Border Studies. *Geopolitics* 20 (1), lk 214–222 (doi: 10.1080/14650045.2014.985172).

Thomposon, Tok 2013. Trajectories of Tradition. Blank, Trevor & Howard, Robert Glenn (toim). *Tradition in the Twenty-First Century: Locating the Role of the Past in the Present*. Boulder: University Press of Colorado, lk 149–173.

Vila, Pablo (toim) 2013a. *Ethnography at the Border*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.

Vila, Pablo 2013b. Conclusion: The Limits of American Border Theory. Vila, Pablo (toim). *Ethnography at the Border*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, lk 306–341.

Wastl-Walter, Doris (toim) 2011. *The Ashgate Research Companion to Border Studies*. Farnham: Ashgate.

Summary

Towards the border lore and border folk: Folklore research on the interdisciplinary research field

Tuulikki Kurki

Keywords: border studies, culture, folklore research, multi- and interdisciplinary research, people, tradition

The article studies folklore research in the context of the multidisciplinary research field of border studies. The article is a conceptual thought experiment enquiring how the central concepts of folklore, such as 'people', 'tradition', and 'identity' can be redefined when they are examined together with the central concepts of border studies, such as 'border' and 'borderland'. The latter function as a means to reflexively study and de-

construct the concepts 'people', 'tradition', and 'identity'. The article claims that in the context of national order (Foucault) the borderland cultures and identities appear as the 'other' and as incompatible elements of national cultures and identities. Therefore, until recently, the borderland cultures and identities have not been recognised as objects of research in the history of folklore research. In the context of multidisciplinary border studies the border cultures, identities, and traditions may appear as negotiable, dynamic, and genuine forms. It is important for folklore research to recognise these forms as the objects of research. When these forms are recognised in folklore research, it is possible to renew concepts and methods in research so that they become deterritorially defined, transnational, and post-national. The examined material includes articles in folklore research and border studies.